

**CONTRIBUȚIA ARMATEI ROMÂNE
LA APĂRAREA MARIII UNIRI, DUPĂ 1 DECEMBRIE 1918**

**THE CONTRIBUTION OF THE ROMANIAN ARMY
TO DEFENDING THE GREAT UNION, AFTER 1st DECEMBER 1918**

Colonel (r.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU*

Rezumat: Doar simpla proclamare a Marii Uniri nu era suficientă, ea trebuia și garantată politic, militar și diplomatic. Astfel că în cursul lunilor noiembrie și decembrie 1918, armata română care a venit de peste Carpați a sprijinit preluarea, apărarea și împingerea spre vest, a liniei demarcaționale cu Ungaria.

După eliberarea prin luptă a Transilvaniei, armata română a efectuat operații ofensive pe teritoriul Ungariei, și-a stabilizat apărarea pe râul Tisa și apoi, prin contraofensive, a trecut la vest de Tisa (24 iulie - 1 august) prin luptele de urmărire împotriva trupelor ungare, iar pe 4 august 1919, a ocupat Budapesta.

Cu alte cuvinte, obținerea/preluarea puterii statale a cerut din partea armatei române încă multe și grele eforturi, inclusiv noi jertfe de sânge.

Cuvinte cheie: proclamarea Marii Uniri; armata română; Regele Ferdinand; generalul Prezan; trecerea Tisei; ocuparea Budapestei.

Abstract: The mere proclamation of the Great Union was not enough; it had to be politically, military and diplomatically guaranteed. Thus, during the months of November and December 1918, the Romanian army that came from beyond the Carpathians supported the tasks of taking over, defending and pushing westward the bordering line with Hungary.

After the liberation through combat of Transylvania, the Romanian army carried out offensive operations on the territory of Hungary, stabilized its defense on the Tisza River, and then, by counteroffensive, passed East of Tisa (24 July - 1 August), through the pursuit of fights against Hungarian troops and, on August 4, 1919 occupied Budapest.

In other words, obtaining / taking over state power demanded from the Romanian army a lot more arduous efforts, including new blood sacrifices.

Keywords: proclamation of the Great Union; Romanian army; King Ferdinand; General Prezan; passage of Tisa; occupying Budapest.

* Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România; Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale.

Introducere

Am decis să scriu un articol de istorie pentru că „astăzi nu se mai acordă suficientă atenție studierii istoriei naționale în școala românească, fapt care agravează/adâncește criza identitară a poporului român”¹.

Marea Unire de la Alba Iulia, din anul 1918, reprezintă pentru istoria noastră națională evenimentul cel mai important, care semnifică împlinirea idealului românesc de a trăi liber într-un singur stat național unitar.

Înfăptuirea României Mari, în decembrie 1918, nu s-a produs dintr-o dată, ci a reprezentat un vis secular al românilor de a se afla împreună din Banat până la Nistru.

Cu toate motivațiile componentelor istorice, culturale și social-politice acest act istoric nu s-ar fi putut realiza fără implicarea și contribuția semnificativă a componente militare.

Conform renumitului istoric român Constantin Kirițescu², bilanțul efortului militar făcut de România în Primul Război Mondial totalizează 800.000-1.000.000 de oameni scoși din luptă, reprezentând peste 10% din întreaga populație a României. În raport cu numărul locuitorilor săi România a sacrificat mai mulți oameni decât Franța, sau Italia. Mandatul jertfei supreme a fost încredințat și asumat, ca și în alte momente cruciale din istoria națională, de Armata Română.

Contextul politico - militar al înfăptuirii Marii Uniri

A fost așteptată conjunctura favorabilă îndeplinirii dorinței de unitate a românilor exprimată de veacuri, posibilă în urma Primului Război Mondial, într-un context geopolitic de prăbușire a marilor imperii europene: țarist și austro-ungar, și de creare a unor state noi, independente. Încă de la intrarea în război, scopul a fost declarat poporului român printr-o proclamație care sintetiza faptele istorice ale înaintașilor pentru unitatea națională: „Astăzi ne este dat nouă să întregim opera lor închegând pentru totdeauna ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: Unirea românilor de pe cele două părți ale Carpaților.”³

Având o pregătire militară germană, regele Ferdinand credea cu tărie în victoria Puterilor Centrale⁴ în Primul Război Mondial, față de regina Maria care

¹ Florian Tucă, Eugen Siteanu, *Dinastia Asăneștilor*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2017, p. 9.

² Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 15.

³ Ioan Scurtu, *Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, București, Editura Sport-Turism, 1988, p. 69.

⁴ Alianță a națiunilor formată din Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman și Bulgaria, în Primul Război Mondial.

susținea alianța cu Antanta⁵. Cu toate acestea, sentimentul de datorie față de țară a fost mai puternic decât convingerile sale și România s-a alăturat Antantei.

Regele Ferdinand afirma: „*Eu sunt un rege constituțional, prin urmare, dacă țara crede că interesele ei dictează să meargă împotriva Puterilor Centrale, nu în mine va găsi o piedică în realizarea idealului ei național*”⁶.

O figură importantă legată de această perioadă istorică rămâne politicianul Ion I. C. Brătianu⁷, prim-ministru pe timpul regelui Carol I, care a alăturat România, în anul 1883, Triplei Alianțe (Germania, Austro-Ungaria și Italia), „*considerând-o blocul cel mai puternic de pe continent*”⁸.

Spre deosebire de predecesorul său, care ținuse în mână frâiele politicii externe a României, regele Ferdinand „*a lăsat mână liberă experimentatului Ion I. C. Brătianu, care a întreprins multiple acțiuni politico-diplomatice vizând obținerea unor garanții sigure privind satisfacerea dezideratelor naționale ale poporului român*”⁹.

Un element extrem de important, din punct de vedere militar, este acela că generalul Constantin Prezan (viitorul mareșal) era comandantul Marelui Cartier General al Armatei Române, iar locotenent-colonel Ion Antonescu (viitorul mareșal) lucra la Secția Operații.

După acest moment, s-a urmărit cu mai mare îndârjire realizarea obiectivului unirii românilor risipiți sub stăpâniri străine în teritoriile din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș (aproximativ 2.800.000 de români), în Bucovina (230.000) și în Basarabia (2.750.000 de locuitori, dintre care 1.810.000 (67%) erau români, 33.000 ruși și ucrainieni, iar restul erau evrei, bulgari, găgăuzi și germani)¹⁰.

Delegația română la Conferința de pace de la Paris, din anul 1919, a fost condusă tot de Ion I. C. Brătianu, „*care a desfășurat o uriașă activitate diplomatică în scopul de a se satisface, rând pe rând, toate problemele vitale*

⁵ Bloc politico-militar de ajutor reciproc, format înainte de Primul Război Mondial, din Franța, Anglia și Rusia, la care România a aderat în anul 1916.

⁶ I. G. Duca, *Memorii*, București, Editura Expres, 1992, vol. I, p. 129.

⁷ Ion C. Brătianu (1864–1927) a fost un important politician român, cunoscut și sub numele de Ionel Brătianu, președinte al Partidului Național Liberal, cu rol activ în realizarea Unirii de la 1 decembrie 1918.

⁸ Keith Hitchins, *România: 1866-1947*, trad. Delia Răzdolescu, George G. Potra, ediția a III-a, Buc., Humanitas, 2004, p. 7.

⁹ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866–1947), Vol. II: Ferdinand*, București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 13.

¹⁰ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea Românie: 1916–1919*, vol. II, București, Tip. România Nouă, 1932, p. 61.

pentru poporul român¹¹”, atunci când toate popoarele Europei așteptau să intre în posesia statutului teritorial ce li se cuvenea.

Participanți activi în Primul Război Mondial, regele Ferdinand pe front, iar regina Maria în spatele liniilor de luptă, ajutând și îngrijind răniții, cei doi monarhi au demonstrat responsabilitate și vocație de lideri care pot conduce destinele țării în istorie.

Marea majoritate a armatei române era formată din țărani (care purtau opinci) care aveau ca motivații pentru curajul lor, spiritul patriotic insuflat de școala românească și de Biserica Ortodoxă Română, respectul și încrederea în comandanții armatei și în Regele Ferdinand și nu în ultimul rând promisiunea regelui Ferdinand făcută ostașilor că le va da pământ și vor primi și alte drepturi¹².

Bunicul meu, Vasile C. BOARU, care a luptat la Mărășești (avea gradul de sergent) în 1917 sub deviza „*PE AICI NU SE TRECE!*”, a primit ulterior pământ lângă satul natal Ițești, județul Bacău.

Regele Ferdinand și-a onorat astfel promisiunea față de cei care au luptat în acest război pentru întregirea neamului.

Armata română a jucat, de asemenea, un rol important în desfășurarea acestor evenimente. După retragerea Rusiei din război, în noiembrie 1917, și obținerea autonomiei de către Basarabia în 2/15 decembrie 1917, au urmat atacurile soldaților ruși bolșevici asupra populației, la care noul guvern basarabean nu a putut face față. A fost solicitat ajutorul oficialilor români și sprijinul a venit din partea Armatei României.

Basarabia s-a unit cu România la 27 martie 1918, urmată de Bucovina la 28 noiembrie 1918, și Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș la 1 decembrie 1918¹³.

¹¹ Sever Neagoe, *Teritoriul și frontierele în istoria românilor*, București, Editura Ministerului de Interne, 1995, p. 109.

¹² În 23 martie 1917, Ferdinand s-a adresat militarilor din Armata a II-a, care era cantonată la Răcăciuni căroră le-a spus: „*Ostași, vouă, fiilor de țărani, care ați apărut cu brațul și cu pieptul vostru pământul unde v-ați născut, unde ați crescut, vă spun eu, regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbănzii care vă asigură fiecăruia recunoștința neamului întreg, ați câștigat totodată dreptul la a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pentru care v-ați luptat. Vi se va da pământ! Eu, regele vostru, voi fi întâiul a da pildă, vi se va da și o largă participare la treburile statului*”. Regele Ferdinand s-a ținut de promisiune și pe 19 iunie 1917 a fost promulgat proiectul de revizuire a Constituției, care consacra, printre altele, adoptarea reformei agrare prin exproprierea marii proprietăți și introducerea votului universal. [<https://www.balcanii.ro/2016/03/un-bun-roman-regele-ferdinand>], accesat la 14 aprilie 2018.

¹³ Nicolae Ceachir, *Marile puteri și România (1856–1947)*, București, Editura Albatros, 1996, p. 200.

Acțiunile armatei române pentru apărarea Marii Uniri

Acțiunile dintre Prut și Nistru

Modul cum comandamentul român, și în special generalul Prezan, a rezolvat problemele ce i-au stat în față, pe plan strategic și tactic, a fost pe deplin demonstrat în acțiunile militare desfășurate în perioada decembrie 1918 - august 1919, pentru alungarea invadatorilor și apărarea unității naționale a tuturor românilor prin unirea provinciilor istorice cu patria-mamă.

O primă acțiune militară a armatei române a constituit-o restabilirea ordinii de drept pe teritoriile dintre Prut și Nistru.

Proclamarea autonomiei republicii basarabene a constituit un moment istoric înălțător pentru neamul românesc locuitor în această provincie. Evenimentul a coincis însă cu încheierea armistițiului pe frontul român, semnal al debandadei generale a armatei ruse, care s-a extins și pe teritoriul dintre Prut și Nistru. Pe acest teritoriu istoric românesc se găseau însă multe depozite de alimente, materiale și armament ale armatei române, administrate și păzite de armata română, cu consimțământul anterior al comandamentului rus (al generalului Șcerbacev).

Proclamarea republicii basarabene și crearea Sfatului Țării, prin alegeri libere, a constituit o expresie a dorinței populației din această provincie de a scutura jugul străin. Sentimentul unității de neam, întocmai ca și în Transilvania, era puternic. Dorința majorității populației de aici, care era în proporție de 66,5% românească era să se unească cu patria-mamă, România.

Cum tânăra republică nu dispunea de o forță armată proprie, ea fiind în curs de reorganizare, iar majoritate basarabenilor valizi erau răspândiți în imensa Rusie, din cauza războiului, Sfatul Țării a cerut insistent guvernului român, la 24 decembrie 1917/6 ianuarie 1918, ajutor militar pentru menținerea ordinii pe teritoriul Basarabiei.

Guvernul român a răspuns favorabil cererii basarabenilor și a destinat o parte din forțe aflate la dispoziție pentru acțiunile dintre Prut și Nistru.

Comandamentul român a destinat două divizii de infanterie (D.11, 13 I.) și două divizii de cavalerie (D.1, 2 Cv.) care au acționat pentru restabilirea ordinii în sudul Basarabiei (D.13 I.), în centrul Basarabiei și capitală (D.11 I.), în nordul Basarabiei (D.1 Cv.) iar D.2 Cv. a acționat în sprijinul D.11, 13 I.

Acțiunile trupelor române, cu consimțământul generalului Șcerbacev – comandantul Armatei ruse de pe Frontul român, au început la 7/20 ianuarie și s-au terminat la 27 februarie/12 martie 1918, prin intrarea trupelor divizie 13 infanterie în Cetatea Albă.

Trupele române au executat o acțiune de un fel deosebit: restabilirea ordinii de drept, într-o provincie românească devastată de trupele ruse în retragere și de

formațiuni înarmate de coloratură diversă. Nu s-au desfășurat acțiuni ofensive împotriva unor grupări de forțe ce s-ar fi apărat pe poziții.

Eliberarea Transilvaniei ocupate

Pătrunderea trupelor române în provinciile noastre istorice, pentru alungarea invadatorilor, a făcut ca retragerea trupelor mareșalului Mackensen să fie extrem de anevoioasă și care s-a transformat într-o fugă dezordonată, îndeosebi după 29 octombrie/ 11 noiembrie 1918, când s-a semnat armistițiul de la Compiègne¹⁴, care a pus capăt ostilităților pe Frontul de Vest.

Datorită terorii exercitate de gărzile maghiare în Transilvania, Consiliul Național Român de aici a cerut sprijin Guvernului Român de la Iași.

În consecință, la 5/18 noiembrie Marele Cartier General a dispus ca trupele române să intre grabnic în Transilvania, pentru a asigura ordinea, liniștea, viața și avutul locuitorilor. Astfel, divizia comandată de generalul Traian Moșoiu, a fost concentrată în zona Toplița – Ditrău – Gheorghieni, iar Divizia 1-a Vânători (Infanterie – Vânători de Câmp) în zona Miercurea Ciuc – Sân Dămăcuș. Pe Valea Oltului a fost concentrată Divizia a 6-a Infanterie Focșani și pe Valea Jiului, Divizia a 2-a Vânători (Infanterie).

Unitățile militare românești au apărat Marea Unire înfăptuită la 18 noiembrie/1 decembrie 1918, la Alba Iulia. Întrucât membrii delegațiilor din județele aflate în vestul țării, care au participat la Marea Adunare de la Alba Iulia, au fost arestați și persecutați de administrația maghiară, armata română a început acțiuni de luptă spre vest, în luna decembrie 1918, ajungând pe aliniamentul: Satu Mare, Sălaj, Bihor, Arad.

Cu aprobarea Consiliului Militar Suprem Interaliat, de la Paris, Armata română a alungat administrația maghiară și trupele maghiare, în luna aprilie 1919, până la Tisa. Printre localitățile eliberate în vestul țării a fost și orașul Oradea, la 20 aprilie 1919.

Bela Kun (conducătorul sovietelor instituite la Budapesta, în martie 1919)¹⁵ prin înțelegere cu Lenin, conducătorul Rusiei bolșevice, a atacat cu armata maghiară, în iunie 1919, Armata cehă și numai intervenția hotărâtă a armatei române i-a potolit pe maghiari.

Noile autorități maghiare au refuzat să dea curs solicitărilor Aliaților de a se retrage și au cerut revenirea la linia de demarcație stabilită anterior prin Convenția de la Belgrad. Întrucât trupele ungare au refuzat să se retragă de pe teritoriul

¹⁴ *Tratatul de armistițiu* a avut loc la 11 noiembrie 1918 între Imperiul German și puterile Antantei și a pus capăt Primului Război Mondial pe Frontul de Vest. Tratatul a fost semnat într-un vagon de tren, în pădurea Compiègne. Principalii semnatari au fost mareșalul Ferdinand Foch, comandantul forțelor Antantei, și Matthias Erzberger din partea Germaniei.

¹⁵ La 8/21 martie 2019 s-a creat Republica Ungară a Sfaturilor, Bela Kun fiind de fapt conducătorul.

României Mari, în a doua jumătate a lunii aprilie a anului 1919, armata română a declanșat contraofensiva și a ocupat teritoriul dintre Munții Apuseni și râul Tisa.

În 14 zile de luptă, trupele române au străbătut distanța dintre crestele Munților Apuseni și râul Tisa- peste 200 de Km - realizând un ritm mediu de ofensivă de 15 Km/24 ore. Odată ajunsă pe Tisa armata română și-a îndeplinit misiunea – eliberarea Transilvaniei de ocupanți și apărarea acestei provincii românești pe un aliniament avansat (așteptând deliberările politico-militare de la Paris).

Pe acest aliniament s-a realizat un dispozitiv de apărare, în așteptarea deciziei aliaților convocați la Paris.

În lunile următoare trupele române și-au consolidat pozițiile defensive pe râul Tisa¹⁶. S-a realizat un dispozitiv de acoperire, comandat de generalul Gheorghe Mărdărescu, compus din două sectoare. Sectorul de acoperire de nord, apărat de Grupul de Nord comandat de generalul Nicolae Mihăescu care avea o deschidere de 150 Km și Sectorul de sud tot cu o deschidere de 150 Km, apărat de Grupul de Sud comandat de generalul Ștefan Holban. Rezerva generală era concentrată în regiunea Carei-Oradea-Debrece.

Totuși, trupele maghiare au început, prin surprindere, o nouă ofensivă împotriva armatei române, la 20 iulie 1919, reușind să realizeze capete de pod la est de râul Tisa.

Pentru nimicirea inamicului pătruns la est de Tisa, printr-o manevră dublu învâluitoare asupra capului de pod de la Szolnok și restabilirea apărării pe cursul de apă, Comandamentul Trupelor din Transilvania a constituit o grupare de contraofensivă de valoarea a 6 mari unități (față de numai 3 ale inamicului), a declanșat contralovitura în ziua de 11/24 iulie (inițial numai cu Grupul de manevră comandat de general Moșoiu), reușind în prima zi să pătrundă 8-10 Km în flancul stâng al inamicului și să respingă peste râul Tisa o parte din forțele sale.

Ulterior, în zilele de 12/25 și 13/26 iulie, comandamentul român a angajat toate grupările de contraofensivă care au înaintat cu succes și în seara zilei de 13/26 iulie apărarea a fost restabilită pe râul Tisa în zona Szolnok. Inamicul care nu a fost capturat a reușit să se retragă în dezordine la vest de Tisa, concomitent Grupul de nord a lichidat capul de pod de la Tokaj, restabilindu-se și aici apărarea pe cursul de apă (aliniamentul cucerit la 20 iulie).

În acest moment, conducerea politico-militară a României (prim ministru-Ion I. C. Brătianu) a luat decizia de a trece dincolo de râul Tisa pentru a nimici armata ungară și a desăvârși victoria.

¹⁶ Petre Otu, *România în primul război mondial-Marea Unire 1918*, pp.121-122.

Astfel, în Ordinul de operații al Comandamentului Trupelor din Transilvania din 29 iulie 1919, se arăta: „*Pentru a nu da inamicului timp să-și repue trupele în mână și să le regrupeze, este absolut necesar să se reia urmărirea...*”¹⁷.

Ca urmare, trupele române au început urmărirea inamicului în noaptea de 16 (29)/17(30) iulie, pe întregul front al Tisei, dând lovitura principală pe direcția Szolnoc, Budapesta.

La acest eveniment au fost prezenți și Regele Ferdinand împreună cu Regina Maria.

Istoricul Constantin Kirițescu, în superba lucrare literară „*Povestea sfântului nostru război*”¹⁸, descrie momentul trecerii Tisei sub privirile Regelui Ferdinand, a reginei Maria și a altor personalități, astfel: „*În noaptea de 29 spre 30 iulie (na.1919), românii au trecut Tisa, mai sus de Szolnoc, pe nesimțite, în bărci, și apoi au aruncat peste apă un pod de vase. Pe podul de vase a trecut toată ziua oaste românească. De pe mal priveau Regele Ferdinand, Regina Maria și marele lor sfetnic Ioan Brătianu, aducându-și aminte cum, cu patruzeci și doi de ani înainte (na. 1877), de pe malul Dunării în fața Nicopolei, înaintașii lor, domnitorul Carol și Ioan Brătianu cel bătrân priveau oastea română ce trecea peste apa*

mărețului fluviu, ca să câștige pe câmpiile Bulgariei netârnarea României celei mici de atunci. Feciorii și nepoții luptătorilor de la Plevna treceau acum Tisa sub privirile nepotului domnitorului Carol și al feciorului lui Brătianu, ca să pecetluiască pe câmpiile Ungariei unirea cea mare a tuturor românilor”¹⁹.

Întrucât inamicul a renunțat la organizarea unei apărări pe Tisa, generalul Mărdărescu a ordonat trecerea la urmărirea inamicului, astfel încât în primele trei zile ale lunii august 1919, armata română a înaintat continuu nimicind din mișcare rezistența inamicului și fracționându-i forțele.

¹⁷ Arhiva M.Ap.N., Fond 370, dosar 22, f. 143.

¹⁸ Constantin Kirițescu, *Povestea sfântului nostru război*, Ed. SAECULUM I.O., București, 2018. Această lucrare, înscrisă la seria „Literatură” (și nu la „Scrieri istorice”) a fost publicată de autor la opt ani după publicarea primului tom al lucrării *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*. Această ediție a fost îngrijită și prefătată de I. Oprișan.

¹⁹ Constantin Kirițescu, *Povestea sfântului nostru război*, op. cit. pp. 306-307.

Regele Ferdinand și Regina Maria pe malul râului Tisa²⁰

În confruntarea de pe râul Tisa (sfârșitul lunii iulie și până la 18 august) pierderile armatei române²¹ s-au ridicat la 123 de ofițeri, și 6434 de soldați, dintre care 1760 morți (30 de ofițeri și 1730 de soldați), 3206 răniți (81 de ofițeri și 3125 de soldați) și 1573 dispăruți (3 ofițeri și 1570 de soldați).

Înaintând cu hotărâre în pusta maghiară, armata română a intrat în Budapesta, în ziua de 3 august 1919. Primii care au pătruns în oraș au fost ostașii din cele patru escadroane de roșiori, din Brigada a 4-a Roșiori Tecuci, comandată de Generalul Rusescu, care a exploatat succesul ofensivei și a intrat în Budapesta.

Despre intrarea românilor în Budapesta, Constantin Kirițescu povestește: „Generalul Rusescu, comandantul călărimii de avangardă,....., în fruntea a patru sute de călăreți a intrat în Budapesta în seara zilei de 3 august (na.1919). A doua zi, la 4 august, armata română a ocupat Budapesta și a înfipt steagul românesc pe cetățuia din Buda, pe palatul regal de pe malul Dunării și pe toate clădirile de seamă ale orașului”²².

Cavaleriști români pe străzile Budapestei (1919)²³

Prima mare unitate care a intrat în Budapesta a fost așadar Brigada 4 Roșiori comandată de generalul Gheorghe Rusescu. Acțiunea nu a fost agreată de generalul Gheorghe Mărdărescu (comandant al Comandamentului Trupelor din Transilvania) care a intrat în Budapesta, în fruntea majorității trupelor, în ziua de 4 august.

²⁰ <https://cersipamanromanesc.wordpress.com>.

²¹ Petre Otu, *România în primul război mondial-Marea Unire 1918*, p. 177.

²² Constantin Kirițescu, *Povestea sfântului nostru război*, op. cit., p. 307.

²³ – foto: cersipamanromanesc.wordpress.com, preluat de pe ro.wikipedia.org.

Trupele române ocupând Budapesta, 1919²⁴

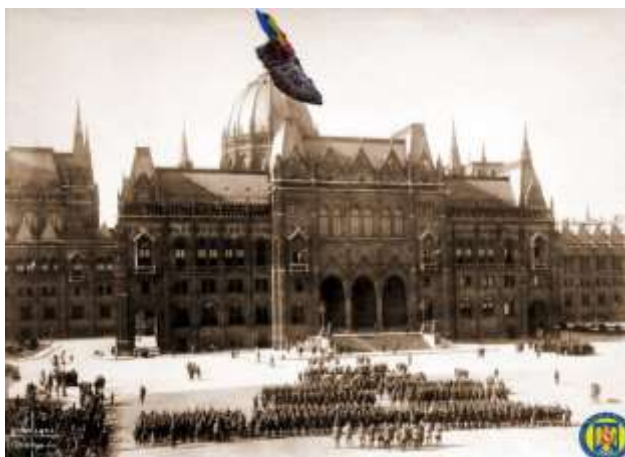
A rămas legendară întâmplarea după care s-a dus vestea că armata română a pus opinca pe acoperișul parlamentului din Budapesta, dar așa s-a și întâmplat: „...Și-au intrat trupele noastre în Budapesta la începutul lunii august 1919. Palatul Parlamentului maghiar a fost pus sub paza unui pluton de vânători. Șeful gărzii de la intrarea principală era sergentul Iordan, un oltean de la Craiova, potrivit de stat, negru, uscat și foarte vioi.

Deasupra palatului a văzut Iordan cum fâlfâia în vânt flamura ungurească, roșu-verde-alb. Faptul acesta nu l-a supărat prea tare, dar nici nu i-a plăcut.

Chemând pe căprarul Bivolaru, s-au suit în norii Budapestei și au coborât steagul în lungul sforii, drept la jumătatea steajerului și, luând apoi opinca răsuflată a căprarului, s-a urcat ca un pui de urs și a pus-o drept căciulă în capul steajerului, lăsându-i nojițele s-atârne-n vânt. Și așa a fâlfâit multă vreme în cerul Budapestei steagul maghiar cu opinca românească deasupra lui.”²⁵

²⁴ - foto: ro.wikipedia.org.

²⁵ Acest episod, intrat deja în folclor, este unul real și redau aici descrierea lui făcută de generalul Marcel Olteanu, fost guvernator al Budapestei în timpul ocupației românești a Ungariei, între august și noiembrie 1919. A apărut inițial în cartea sa „Huzarul negru”, 1926, și a fost preluat în reeditarea cărții generalului Gheorghe Mărdărescu, „Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei”, 1922, realizată de Editura Marist sub titlul „Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei – și alte mărturii”, 2010.

Trupele române în fața Parlamentului din Budapesta²⁶

Cu mult talent și plin de patriotism același Kirițescu elogiază foarte plastic evenimentul, astfel :

„Mare și în veci neuitată în istoria neamului va fi această zi de 4 august, când românul, rupând lanțurile unei robii de o mie de ani, a îngenunchiat pe dușman și i-a pus piciorul pe grumaz, chiar în capitala lui. A fost ziua care a răzbunat toate suferințele și toate necazurile războiului. Între toți aliații, noi am fost singurii care am izbândit să ocupăm capitala dușmanului. Francezii și englezii nu au reușit să intre cu armată ca cuceritori în Berlin, căci nemții, când au simțit că le pierde pământul de sub picioare, s-au grăbit să ceară pace. Nici italienii nu au reușit să intre în Viena. Ne-a învrednicit însă Dumnezeu pe noi, cei mici și oropsiți, să răzbunăm obida de atâtea veacuri și să sfârșim războiul cel crunt, intrând să silim dușmanul să vadă cu ochii lui că vremurile s-au schimbat”²⁷.

În perioada următoare trupele române au curățat teritoriul ungar, cu excepția regiunii de sud-vest.

Ca urmare a cererilor adresate de noua administrație maghiară la Consiliul Militar Suprem Interaliat de la Paris, România a început retragerea armatei sale din Ungaria, la 3 septembrie 1919.

Războiul româno-maghiar din 1919 s-a desfășurat pe o perioadă de nouă luni. Românii au pierdut 188 de ofițeri și 11.478 de soldați, din care 69 ofițeri și 3.601 de soldați morți.

²⁶ <http://www.teoriisecrete.ro/cucerirea-budapestei-de-catre-armata-romana-memoriile-generalului-rusescu>

²⁷ Constantin Kirițescu, *Povestea sfântului nostru război, op.cit.*, pp. 307-308.

Trupele române au rămas pe teritoriul Ungariei până la 22 noiembrie 1919, iar între 14 februarie - 28 martie 1920, întregul teritoriu al Ungariei a fost evacuat de trupele noastre, care s-au retras înapoia frontierei, stabilită prin Conferința păcii între România și Ungaria.

În aceeași notă de patriotism Kirițescu elogiază victoria armatei române cu nostalgie la glorioșii noștri înaintași martiri :

„A tresărit în pământul câmpiei de la Turda trupul voievodului Mihai, ucis mișelește pentru că a voit să strângă la un loc pe toți românii. Au tresărit în mormintele lor uitate mucenicii, înfipti în țeapă, sfârâmați pe roată, ori sfâșiați în temnițe, când pe străzile falnicei capitale maghiare, treceau, cu muzica în frunte și cu steagurile desfășurate, ostașii României. Slavă Celui Prea Înalt, care a dat românilor minte, vitejie și răbdare, ca să îplinească vrerea lui!”²⁸.

La 4 iunie 1920 se semnează la Trianon, în Versailles, tratatul de pace între Ungaria și puterile aliate. Articolul 45 al tratatului de la Trianon prevede: „Ungaria renunță în ceea ce o privește în favoarea României la toate drepturile și titlurile asupra teritoriilor fostei monarhii austro-ungare situate dincolo de frontierele Ungariei astfel cum sunt fixate la art 27 partea a II-a și le recunoaște prin prezentul tratat, sau prin orice alte tratate încheiate, în scop de a regla teritoriile actuale ca făcând parte din România”.

**4 iunie 1920: Tratatul de la Trianon –
Ungaria recunoștea apartenența Transilvaniei la România²⁹**

²⁸ *Ibidem*, p. 308.

²⁹ - foto – radioconstanta.ro.

Concluzii

Putem concluziona că generația acelor ani, de mare agitație și transformare în toată Europa, a fost pregătită pentru a-și revendica drepturi și libertăți, cu conștiința clară că li se cuvine o soartă mai bună și că formează suportul adevărat al statelor și instrumentul puterii lor. România unită ajunsese o realitate și un succes pentru care românii s-au luptat atât în linia întâi a frontului, dar și în spatele lui, prin propagandă și acțiuni de diplomație publică care au depășit granițele țării.

În istoria României, data de 1 decembrie 1918, rămâne „o zi pentru toate veacurile”, așa cum a fost definită în acele vremuri, iar Alba Iulia constituie și azi cetatea celei dintâi uniri politice a românilor sub Mihai Viteazul, locul martiriului lui Horea, Cloșca și Crișan și altarul „redeșteptării conștiinței de neam a românilor de pretutindeni”³⁰.

Operațiile armatei române de la sfârșitul anului 1918, din cursul anului 1919 și începutul anului 1920, fac parte din războiul de eliberare și întregire a națiunii dus de poporul nostru în perioada 1916-1920. Deși pe fronturile europene războiul a încetat la 11 noiembrie 1918, când s-a semnat armistițiul de la Compiègne, poporul român și armata sa au trebuit să lupte din greu mai mult de un an pentru a-și apăra unitatea națională și teritorială.

BIBLIOGRAFIE

- CEACHIR N., *Marile puteri și România (1856–1947)*, Editura Albatros, București, 1996;
- COSMIN R., *Românii la Budapesta*, Editura Fundatiei „Moise Nicoara”, Arad, 2007;
- DJUVARA N., *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, Editura Humanitas, 2002, Ediția a IV-a revăzută;
- DRĂGĂNESCU C., *Campaniile din 1848-1849 și 1919 în Transilvania și Ungaria*;
- DUCA I. G., *România: 1866-1947*, trad. Delia Răzdolescu, George G. Potra, ediția a III-a, Buc., Editura Humanitas, 2004;
- General MĂRDĂRESCU G., *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei*, Editura Cartea Romaneasca, Bucuresti, 1922.

³⁰ Emil Bădulescu, „1918–Anul împlinirii idealului național românesc. Consacrarea internațională a unui drept istoric”, în Buletinul Academiei de Înalte Studii Militare, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1992, nr. 1, pp. 5–9.

- Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1989;
Istoria Statului Major General Român. Documente 1859-1947, doc. nr. 41, Editura Militară, București, 1994;
Jurnal de operațiuni al Comandamentului trupelor din Transilvania (1918 – 1921), A.M.R., fond M1 (3831-M.C.G), dos. nr. 1950, f. 44 - Raportul nr. 414 din 9/22 noiembrie 1918, Arhiva M.Ap.N., Fond 370, dosar 22;
KIRIȚESCU C., *Istoria războiului pentru întregirea României*, 1916-1919, vol. I, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
KIRIȚESCU C., *Povestea sfântului nostru război*, Editura SAECULUM I.O., București, 2018;
MARIA, regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919)*, vol. I, Editura Albatros, București;
MÎNDRICAN I., *Manevra marilor unități române din anul 1918 pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei*, în *Buletinul AÎSM*, nr. 1, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002;
NEAGOE S., *Teritoriul și frontierele în istoria românilor*, Editura Ministerului de Interne, București, 1995;
OTU P., *România în Primul Război Mondial: Marea Unire 1918*, Editura Litera, București, 2017;
RENOUVIN P., *Criza europeană și Primul Război Mondial (1904 - 1918)*, vol. II, seria „Civilizații moderne”, 10, Editura Prietenii Cărții, București, 2008;
România în primul război mondial, Editura Militară, 1979;
SCURTU I., *Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, București, Editura Sport-Turism, 1988;
SCURTU I., Gh.Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999;
SCURTU I., *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866–1947), Vol. II: Ferdinand*, București, Editura Enciclopedică, 2004;
STAN A., *Iuliu Maniu: Naționalism și democrație. Biografia unui mare român*, București, Editura Saeculum I.O., 1997;
TUCĂ F., SITEANU E., *Dinastia Asăneștilor*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2017;
TORREY G.E., *România în Primul Război Mondial*, Editura Meteor Publishing, București, 2014.

